

Bildspelsmanus

Bild 1.

Det här är Nobelprismedaljen. Ofta får man en medalj när man har vunnit en tävling, men så är det inte med Nobelpriset. Nobelpriset är ingen tävling.

Vilka är de som får Nobelpriset då?

Det är forskare som har gjort en viktig upptäckt eller uppfinning, författare som skrivit många bra böcker och personer som arbetar för fred i världen, till exempel de som har hjälpt andra att sluta kriga.

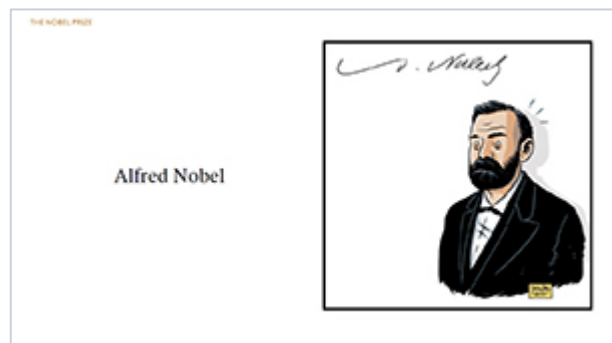

Bild 2.

Hur kommer det sig att Nobelpriset finns?

Uppfinnaren Alfred Nobel som nästan blev rikast i hela världen, hittade på Nobelpriset för längesedan. (Kanske hans bästa uppfinning?)

Alfred Nobel föddes i Stockholm för nästan 200 år sedan. Efter ett tag flyttade han och hans familj till Ryssland. Alfred ville först bli författare, men sen ändrade han sig och blev uppfinnare som sin pappa.

När han var 17 år gammal kunde han tala fem olika språk (svenska, ryska, engelska, tyska och franska). Det hade han verkligen nytta av senare i livet då han reste runt i världen för att sälja sina uppfinningar.

Bild 3.

Alfred Nobel blev kemist, uppfinnare och affärsman. I sitt laboratorium försökte han uppfinna ett bra sprängämne som får saker att explodera. Det är bra att ha om man vill spränga i berg för att kunna bygga tunnlar, bilvägar eller järnvägar till tågen. Men sprängämnen används också i krig.

Bild 4.

Det fanns redan sprängämnen men de var livsfarliga – de kunde explodera lite när som helst och det gjorde att många människor dog eller skadades. Till slut lyckades Alfred Nobel uppfinna ett bättre sprängmedel och en tändhatt som gjorde att man kunde bestämma precis när det skulle explodera.

Bild 5.

Han döpte sitt nya sprängämne till dynamit. Ordet dynamit kommer från det grekiska ordet "dynamis" som betyder kraft.

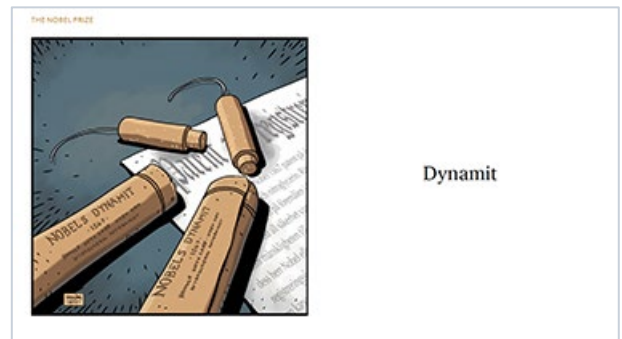

Bild 6.

Alfred Nobel ville tjäna pengar på sin uppfinning så han reste runt till olika länder i världen för att försöka sälja den. Han var en duktig affärsman och det var många som ville köpa hans dynamit.

Bild 7.

Alfred Nobel fick lov att resa mycket, han satt i väldigt många möten och skickade massor av brev. Det blev många ensamma nätter på hotell runt om i världen.

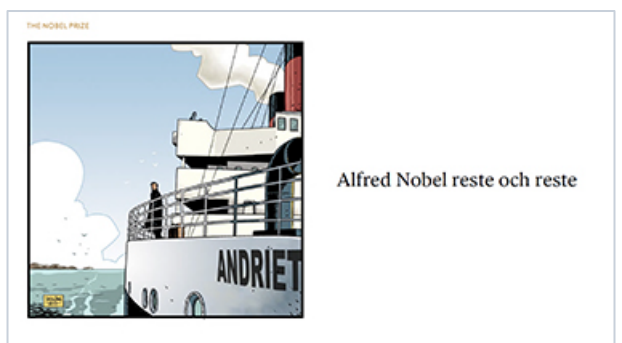

Bild 8.

Han lyckades bygga upp fabriker och företag i fler och fler länder. Till slut blev han rik och berömd över hela världen.

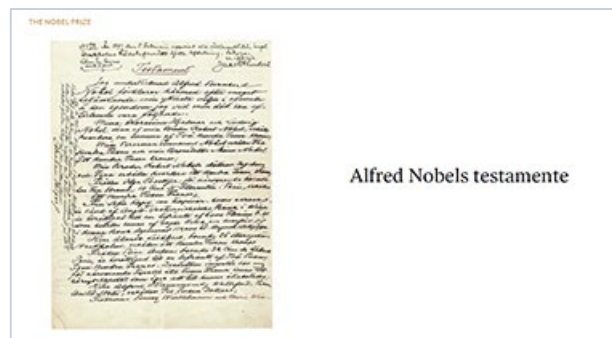
Bild 9.

Alfred Nobel hade företag och fabriker i 20 olika länder. Man kan förstå att han hade väldigt mycket att göra och det tog lång tid att resa på den tiden. Alfred hade ingen fru och inga barn. Så vad skulle hända med alla hans pengar efter hans död?

Bild 10.

Alfred Nobel fick en jättebra idé. Han skulle skapa ett pris för att belöna människor som gjort något bra för alla på jorden! De skulle få hans pengar.

I ett testamente som skulle läsas efter hans död skrev han ner vilka fem olika priser det skulle bli – ett fysikpris, ett kemipris, ett medicinpris, ett litteraturpris och ett fredspris.

Bild 11.

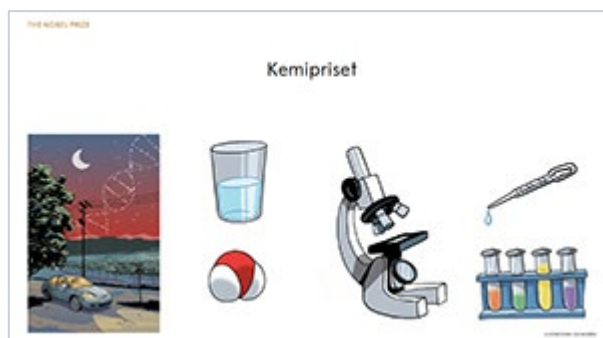
Vilka belönas med Nobelpriset i fysik? Forskare som gjort en bra uppfinning som till exempel en fyr som lyser på natten. Eller en forskare som har upptäckt något spännande som röntgenstrålar som gör att vi kan ta bilder av våra skelett. Det är ju jättebra om man har ramlat och doktorn vill se om man har brutit ett ben!

Wilhelm Röntgen upptäckte röntgenstrålarna och blev belönad med ett Nobelpris.

Bild 12.

Nobelpriset i kemi kan delas ut till forskare som har upptäckt något som gör att vi förstår vad olika ämnen består av. Allting inuti oss själva och runt omkring oss består av små, små molekyler som vi inte kan se. Kemi kan handla om att förstå vad ett glas vatten består av eller att förstå hur en molekyl är uppbyggd.

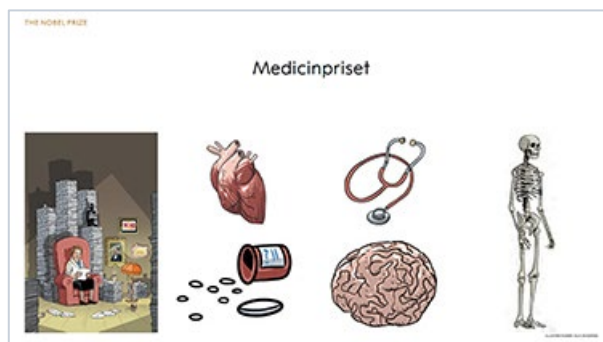

En amerikansk forskare, Kary Mullis, var ute och körde bil när han plötsligt fick en idé till hur man skulle kunna bygga en apparat som kan kopiera en molekyl som kallas DNA. DNA är vår arvs massa och ser ut som en spiral. Hans apparat, PCR-maskinen, kan man använda om man vill kolla om man är smittad med ett visst virus eller bakterie. PCR-maskinen kan till och med hjälpa polisen att fånga tjuvar!

Kary Mullis blev belönad med ett Nobelpris för sin uppfinning.

Bild 13.

Forskare som belönas med medicinpriset har gjort en upptäckt som gör att vi förstår hur djur och människor fungerar. Eller så kan de ha hittat en medicin som hjälper mot någon sjukdom.

Det här är Gertrude Elion. När hon var barn dog hennes morfar i en sjukdom som heter cancer. Då bestämde hon sig för att hon skulle bli forskare och hitta en medicin mot cancer.

Hon blev kemist och var med och utvecklade många nya mediciner som räddade liv. En av medicinerna botade barn som fått en cancersjukdom som kallas barnleukemi. Hon sparade alla brev som hon fick från patienter som tackade henne.

För hennes arbete blev Gertrude Elion belönad med ett Nobelpris.

Bild 14.

Litteraturpriset delas ut till författare som skrivit många och bra böcker.

Selma Lagerlöf visste redan som sjuåring att hon ville skriva böcker. Men vad skulle hon skriva om?

Alfred Nobel och Nobelpriset

Så kom hon på det! Alla de berättelser hon hört under sin barndom, alla de vackra platser i Värmland där hon vuxit upp, alla de personer hon träffat – det var det hon skulle skriva om! Hon har berättat att när hon fick sin idé så kändes det som om gatan höjde sig och sjönk, som om hela gatan gick i vågor.

Selma skrev så bra böcker när hon blev stor att hon blev belönad med ett Nobelpris.

Bild 15.

Nobels fredspris delas ut till den som arbetat för en fredligare värld. Någon som hjälpt till att få slut på ett krig eller som Malala Yousafzai som har kämpat för att alla barn ska få gå i skolan.

Malala växte upp i landet Pakistan och när hon var liten bestämdes det plötsligt att flickor inte längre skulle få gå i skolan. Då blev hon så arg att hon började skriva och berätta om hur orättvist det var.

Några år senare blev hon belönad med ett Nobelpris. Då var hon bara 17 år gammal. Malala är den yngsta Nobelpristagaren hittills.

Bild 16.

Varje år den 10 december (dagen då Alfred Nobel dog) delas årets alla Nobelpris ut i Stockholms konserthus – förutom Nobels fredspris som delas ut i Norge.

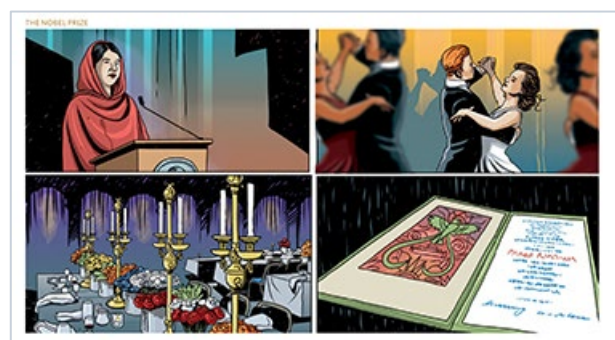
De som får Nobelpriset kallas för Nobelpristagare. De kan komma vartsomhelst ifrån i världen och de får resa till Sverige för att ta emot sitt pris av Sveriges kung.

Nobelpristagarna får en medalj, ett fint diplom och en stor summa pengar (11 miljoner kronor år 2024).

Bild 17.

Efter att Nobelpristagarna fått sina priser är det en stor, fin fest i Stockholms stadshus.

Det är middag för 1 300 gäster och sedan dans i gyllene salen. Då måste man vara riktigt finkläd. Tjejerna ska ha på sig balklänning som går ända ner till golvet och killarna ska ha frack, en högtidsdräkt där rocken har långa skört där bak.

Nobelpriset började att delas ut år 1901 och idag har över 1000 personer blivit belönade med ett Nobelpris.

Bild 18.

Vad är en idé och hur får man en idé? Alfred Nobel fick många idéer under sitt liv och en del av idéerna blev uppfinningar. En del får sina idéer i duschen, andra när de cyklar eller när de ska försöka somna. När vi pratar om idéer så använder vi ofta uttryck som "att kläcka en idé" eller "att få en snilleblix".

1. Vad är en idé?
2. Hur känns det när man får en riktigt bra idé?
3. Kan du komma på en idé som du fått?
4. Vad gjorde du när du kom på idén?
5. Är dynamiten en bra eller dålig idé tycker du?

"Om jag får 300 idéer på ett år och en av dem är användbar, då är jag nöjd."

Alfred Nobel (1833-1895)

Kanske är Nobelpriset Alfred Nobels bästa idé?